

Versnellingsaanpak zandprovincies & veehouderijsectoren

Wat willen de zandprovincies en veehouderijsectoren bereiken?

De zandprovincies en de veehouderijsectoren¹ willen de duurzaamheidstransitie in de veehouderij versnellen en deze met het Rijk in wet- en regelgeving inbedden door op korte termijn doorbraakinnovaties te ontwikkelen die:

- Leiden tot haalbare, betaalbare en geborgde emissiereducties in alle veehouderijsectoren door toepassing van emissiearme/-reducerende (stal)systemen en managementmaatregelen;
- De basis leggen voor een nieuw wettelijk stelsel – ook voor vergunningverlening en handhaving door de bevoegde gezagen - waarbij straks alle maatregelen die emissie reduceren via sensoren en/of de (afrekenbare) stoffenbalans gemonitord kunnen worden (conform uniforme, nationale richtlijnen);
- In de veehouderij zullen leiden tot nieuwe verdienmodellen voor hoogwaardige mestverwerking i.c.m. duurzame energieopwekking. Daarmee wordt ook een bijdrage geleverd aan energietransitie en circulaire economie;
- Bijdragen aan betere benutting van organische meststoffen (kunstmestvervangers) in regionale kringlopen waarbij agrariërs handvatten worden aangereikt om uitspoeling van nitraat te minimaliseren (bemesten in balans).

Hoe gaan de zandprovincies en sectoren te werk?

- Scope/positie van de versnellingsaanpak is:
 - Focus ligt op 'blijvers' om deze via het innovatiespoor te ondersteunen bij opgaven op het gebied van mest, stallen en emissies;
 - Innovatiepilots worden ontwikkeld buiten de overgangszones rond Natura2000-gebieden om het desinvesteringen te voorkomen;
 - Versnellingsaanpak is daarmee ook een specifieke op innovatie gerichte bouwsteen voor het NPLG en het Landbouwakkoord.
- Zandprovincies trekken samen op met de sectoren en het Rijk om de versnelling van het innovatiespoor in de praktijk te brengen. Daarbij wordt een benadering met twee snelheden gehanteerd:
 - **Fasttrack:** pragmatisch geselecteerde no-regret projecten die snel kunnen starten. De urgentie is groot en provincies en sectoren willen snel in beweging komen. Deze benadering aanpak staat centraal in de versnellingsaanpak;
 - **Gewogen aanpak:** (selectieve) aanpak waarin projecten o.b.v. een vooraf bepaalde procedure aan de hand van objectieve criteria en wegingen worden beoordeeld. Deze benadering wordt in de komende maanden verder ontwikkeld.
- In het kader van de fasttrack is een versnellingsaanpak opgesteld met doorbraakinnovaties op het gebied van:
 1. **Sensoren en realtime meten van (nieuwe) emissiereducerende maatregelen:** in de zandprovincies lopen diverse pilots om met sensoren emissies te meten (bijv. meetnetwerk Food Valley gefinancierd uit Regiodeal). Ambitie is om de losse pilots door

¹ Melkveehouderij, varkenshouderij, pluimveehouderij, kalverhouderij en geitenhouderij.

te ontwikkelen tot een netwerk van ca 25 zware, full-empowered fieldlabs om daarmee (nieuwe) emissie reducerende maatregelen onderbouwd en juridisch houdbaar te kunnen inzetten. Dit vraagt ook ontwikkeling van datasystemen zoals dataplatformen/dashboards (aandacht voor fraudebescherming, data-eigenaarschap, privacy).

2. Stalinnovatie i.c.m. mestverwaarding: inzet is om bij 10-15 projecten (individueel en collectief) een integrale aanpak van stalinnovatie en mestverwaarding (emissiearme vloer, monovergisting, stikstofstrippen, sensoren & realtime meten, mestbewerking) door te ontwikkelen en een stevig netwerk te vormen. Einddoel is om groen gas te produceren, stikstofemissies te reduceren en het verdienmodel van veehouders te versterken.
 3. Bemesten in balans: gericht praktijkonderzoek ter verdere ontwikkeling van een zo sluitend mogelijke stoffenbalans. Het doel is te komen tot een werkwijze, geschikt voor verschillende bedrijfstypen (bodemsorten, teelten) en met verschillende meststoffen, waarbij de teler zelf, aan de hand van aanvoer en afvoer van nutriënten en metingen (stikstofresidu), kan sturen op bodem, gewas en waterkwaliteit. Afbouw van de derogatie maakt dit spoor nog belangrijker.
- Voor de drie sporen zijn in veel gevallen al passende projecten in beeld. Niet alle projecten zijn volledig uitgewerkt in financierbare en uitvoerbare plannen. In de komende maanden zal de ambtelijke Kerngroep in samenwerking met sectoren en met hulp van externe ondersteuning deze projectplannen ontwikkelen. Doel is om voor de zomer 2023 met de eerste projecten te starten.
 - Daarnaast wordt gewerkt aan de organisatie van de innovatie-infrastructuur voor duurzame veehouderij van de toekomst. Hiervoor wordt een nationaal innovatienetwerk ontwikkeld met een sterke positie voor de regionale kennis-/innovatiehubs in de zandprovincies (bijv. Poultry Expertise Center, Taskforce Toekomstbestendige Stallen, NCM, Boerderij van de Toekomst, proefboerderijen De Marke/Valthermond) en een positie voor de te starten projecten/pilots. De basis voor het nationaal innovatienetwerk ligt er door de succesvolle netwerkmiddag zandprovincies van 15 februari 2023.
 - Het exacte financiële volume van de versnellingsaanpak is nog niet definitief helder, omdat nog niet alle projecten volledig zijn uitgewerkt. Op basis van bekende begrotingen en signalen van de kerngroep en partners uit het veld, worden de contouren van de financieringsopgave geschat op €58 mln., waarvan een deel (ca €26 mln.) naar alle waarschijnlijkheid uit bestaande middelen kan worden gedekt. Voor de noodzakelijke additionele financiering wordt gekeken naar het Rijk (€27 mln.), provincies en sectoren (€5-6 mln.). Voor het komende halfjaar (maart-september 2023) is €8,5 mln. nodig om het programma in beweging te brengen. Na september 2023 kan het resterende bedrag worden ingevuld op basis van een evaluatie van de periode maart-september. In een bestuurlijk overleg op 13 maart 2023 hebben landbouwminister Piet Adema en stikstofminister Christianne van der Wal aangegeven positief te zijn over de plannen, en te willen verkennen hoe het Rijk een bijdrage kan leveren aan de pilots.
 - De versnellingsaanpak van de zandprovincies en sectoren is de aanjager van een grotere beweging waarin via een nieuwe nationale structuur (o.a. Regie-orgaan en Innovatieloket) richting wordt gegeven aan innovatie in de veehouderij. Vergelijkbaar vervult de versnellingsaanpak een rol als bouwsteen voor het NPLG en het Landbouwakkoord.

Kortom, de zandprovincies en sectoren fungeren in 2023 als kwartiermakers met een versnellingsaanpak voor de veehouderij, zodat het Rijk (samen met andere provincies) vanaf 2024 het stokje kunnen overnemen, en de ontwikkelde structuur kan uitbouwen tot een volwaardig nationaal innovatie-infrastructuur voor duurzame veehouderij.